

Dorota Lewandowska-Jaros, dr

Uniwersytet Warszawski

Zakład Języka Mediów i Retoryki w Instytucie Dziennikarstwa

lewdorota@gmail.com

Zmiany w języku czasopism dla dzieci i młodzieży jako jeden z czynników wpływających na poziom czytelnictwa prasy skierowanej do młodych odbiorców (na przykładzie „My Little Pony” i „MLP. Equestria Girls”)

Changes in language of magazines for children and youth
as one of the factors affecting the level of newspaper
readership aimed at a young audience
(for example “My Little Pony” and “MLP. Equestria Girls”)

Dorota Lewandowska-Jaros – dr nauk humanistycznych, językoznawca i medioznawca; adiunkt w Zakładzie Języka Mediów i Retoryki w Instytucie Dziennikarstwa WDiNP Uniwersytetu Warszawskiego oraz na Wydziale Humanistycznym w Mazowieckiej Wyższej Szkole Humanistyczno-Pedagogicznej w Łowiczu. Redaktor naczelny dwutygodnika „Masovia Mater” i redaktor językowy m.in. w „Studiach Medioznawczych”. Zajmuje się pragmatyką i poprawnością językową (szczególnie w aspekcie komunikacji medialnej), lingwistyką kwantytatywną, analizą języka prasy (w tym dla dzieci i młodzieży) oraz badaniami percepcji przekazów audiowizualnych w systemach OOH.

Wybrane publikacje:

- *O języku Abecadła Kisiela* [Language of the Abecadlo by Kisiel] [w:] Jabłonowski M., Habieliski R. (red.), *Stefan Kisielski. Kisiel. 1911-1991-2011*, 2011, s. 45-80
- *Zmiany języka wiadomości prasowych od lat 60. XX wieku do przełomu wieków XX i XXI* [Changes of the language of press since the 60's of the twentieth century to the turn of the twentieth and twenty-first centuries] [w:] *Polszczyzna moja... Księga jubileuszowa z okazji pracy naukowej i dydaktycznej prof. Jerzego Bralczyka*, 2009, s. 143-158

Dorota Lewandowska-Jaros – PhD, linguist and media expert; assistant professor in the Department of Speech Language Media and Journalism and Political Science at the Institute of Journalism at the University of Warsaw and in the Faculty of Humanities in the Mazowsze Academy of Humanities and Pedagogy in Łowicz. Editor-in-chief of the biweekly “Masovia Mater” and editor of language, among others, in “Studia Medioznawcze”. She deals with pragmatics and linguistic correctness (especially in terms of media communication), quantitative linguistics, language analysis of the press (also for children and young people) and studies of audiovisual perception in OOH systems.

Poziom czytelnictwa prasy wydaje się problemem nie mniej istotnym i ważącym na całokształcie rozwoju językowego dzieci i młodzieży niż kwestia ich zaangażowania w odbiór czytelniczy dzieł literackich – szczególnie, iż często to właśnie prasa staje się dla młodych odbiorców głównym źródłem, opartego na ich własnym wyborze, kontaktu ze słowem pisanym¹. I właśnie ów wolny wybór jest tu podstawową przesłanką ustalania się związku między jakością, wartością tekstów, z którymi styka się na rynku prasowym młody człowiek, a silnym uwikłaniem tegoż rynku w uwarunkowania ekonomiczne (na temat oddziaływań ekonomicznych na rynek mediów zob. m.in. Kowalski T. 1998; Szurmiński Ł. (red.) 2010; Lewandowska-Jaros D. 2014) – decydujące w przeważającej mierze o charakterze, w tym także kształcie językowym, pism, jakie proponuje się odbiorcom.

Relacja między poziomem czytelnictwa prasy dla dzieci i młodzieży (przekładającym się m.in. na sukces komercyjny, ale także – co ważniejsze – na nośność edukacyjną i wychowawczą) a sposobem budowania tekstów i – co za tym idzie – strukturą statystyczną języka tej prasy – wydaje się faktem niezaprzeczalnym. Niebudzącym sprzeciwu jest bowiem stwierdzenie, iż sposób, w jaki kształtujemy wypowiedź, pozostaje w bezpośrednim związku z jej atrakcyjnością dla odbiorcy – nie tylko w kontekście wartości estetycznej przekazu, ale także w odniesieniu do celów pragmatycznych, ukierunkowanych na realizację funkcji informacyjnej czy perswazyjnej (por. m.in. Derwojedowa M. [i in.] 2005, s. 539-552; Grabias S. (red.) 1994; Grzegorzczkowska R. 1990, s. 11-28). Mówiąc najprościej – jeśli chcemy, by tekst był czytany, musimy konstruować go tak, by odbiorcy chciało się go czytać i by był dla niego zrozumiały. Zawsze jednak dobrze, by stanowił on dla czytelnika intelektualne wyzwanie. Postulat ten realizować można między innymi na płaszczyźnie językowej – poprzez wzbogacanie warstwy leksykalnej czy zwiększanie stopnia skomplikowania struktury gramatycznej tekstu. Przy tym niezbędna jest świadomość, iż język polski – jak inne żywe języki – jest tworem niejednorodnym i zmiennym w czasie. Jego zróżnicowanie przebiega między innymi na płaszczyźnie socjolektalnej, czyli uwarunkowanej istnieniem grup społecznych, powiązanych wieloma typami więzi, z których istotna w omawianym przypadku jest przede wszystkim wspólnota pokoleniowa, objawiająca się – ogólnie – podobnym sposobem postrzegania rzeczywistości czy innych grup (równieśników, rodziców, nauczycieli) oraz zbieżnością zainteresowań i doświadczeń². Dodatkowo

¹ W świetle pilotażowego badania ankietowego 100 dzieci w wieku 6-7 lat (I klasa szkoły podstawowej), przeprowadzonego w Łowiczu zdecydowana większość (76%) zapytanych o samodzielny wybór tekstu do przeczytania im przez rodzica/opiekuna wskazuje tytuły czasopism dostępnych na rynku wydawniczym. Są to najczęściej: w grupie dziewcząt – „My Little Pony”, „Barbie”, „Monster High”, „MLP. Equestria Girls”; wśród chłopców: „Hot Wheels”, „Auta”, „Samoloty”, „Angry Birds” – wszystkie wydawane przez EGDMONT.

² Przejawem owej wspólnotowości jest tworzenie swoistych subkodów – co do istnienia których w odniesieniu do języka dzieci, a szczególnie – młodzieży, nie można mieć wątpliwości (por. m.in.: Cze-

w przypadku dzieci i młodzieży³ mamy do czynienia z niestabilnością i niejednolitością języka tych grup, wynikającymi z indywidualnych cech osobniczego rozwoju oraz stopnia przyswojenia systemu języka i nieustannego wzbogacania zasobu leksykalnego (por. m.in. Przetacznik-Gierowska M., Makiełło-Jarza G. 1992; Dryżałowska G. 1997; Vasta R., Haith M. M., Miller S. A. 1995).

Jak widać zatem, zarysowane w tytule artykułu zagadnienie jest problemem wielopłaszczyznowym i wieloaspektowym⁴. Z uwagi na ograniczenie miejsca nie uda się tu przedstawić zasygnalizowanej problematyki w ujęciu pełnym i wyczerpującym. Autorka skoncentruje się zatem na wskazaniu pól badawczych i ujęcia metodologicznego podjętych analiz oraz przybliży wstępne ich wyniki dla wybranych materiałów prasowych, z zaznaczeniem kierunków dalszych badań mających na celu weryfikację sformułowanych tez i wniosków.

W kontekście badania różnic, a co za tym idzie – zmian językowych⁵, istotne jest – z jednej strony – przyjrzenie się temu, jakie własności leksykalne (w ujęciu stylistycznym i pragmatycznym) cechują repertuar środków, którymi posłużyli się autorzy (czy autor) zestawianych tekstów dla zobrazowania opisywanych w nich postaci i otaczającej ich rzeczywistości. Natomiast z drugiej – wskazanie własności budowy gramatycznej porównywanych tekstów. W przedstawionych tu badaniach konfrontatywnych⁶ posłużono się metodami lingwistyki kwantytatywnej i korpusowej⁷ dla zestawienia charakterystyk frekwencyjnych słownictwa dwóch prób tekstów pochodzących z czasopism: „My Little Pony” (dalej: MLP) i „My Little Pony. Equestria Girls” (dalej: EG)⁸. Ich celem było wskazanie

szewski M. 2001; Chaciński B. 2003; Chaciński B. 2005; Czarnecka K., Zgólkowa H. 1991; Kasperczak M. [i in.] 2004; Kaczmarek L., Skubalanka T., Grabias S. 1994; *Miejski słownik slangu i mowy potocznej* [online]).

³ Przy czym niezwykle trudno jest rozgraniczyć wskazane grupy (w ujęciu i socjologicznym i z punktu widzenia językoznawstwa), ponieważ wiek biologiczny (najczęściej podaje się 11 lat) wydaje się jedynie cezurą umowną, choć najczęściej przywoływaną przez badaczy.

⁴ Np. zagadnienie zmian językowych w języku prasy dla dzieci, w ujęciu diachronicznym, podejmuje autorka w artykule *Język „Świerszczyka” w ujęciu diachronicznym. Aspekt ilościowy* (w przygotowaniu).

⁵ Język, jako narzędzie komunikacji, ulega bezustannym przeobrażeniom, których przyczyny tkwią zarówno w samym jego systemie, jak i w rzeczywistości wobec niego zewnętrznej. Chyba najłatwiej dostrzegalne i najszybsze przekształcenia w obrębie języka zachodzą na jego płaszczyźnie leksykalnej, ponieważ *zmiany w rzeczywistości pozajęzykowej lub inna interpretacja jej fragmentów, odzwierciedlona w strukturze formalno-pojęciowej znaków językowych nazywających te fragmenty, zawsze powodują zmiany w słownictwie* (Smółkowska T. 2001, s. 20).

⁶ Badania, o których mowa, prowadzone są w zakresie zdecydowanie szerszym niż ujęto to w niniejszym artykule i w założeniu prowadzić mają do uzyskania danych charakteryzujących próby reprezentatywne (korpusy) wskazanych typów tekstów, w ujęciu syn- i diachronicznym.

⁷ Zastosowane narzędzia statystyczne zostały opisane w: Hammerl R., Sambor J. 1998; Lewandowska-Jaros D. 2009.

⁸ Zaznaczyć tu należy, iż EG stanowi kontynuację (ukazuje się od 2013 r.) i rozwinięcie dla tytułu MLP, który na rynku prasowym w Polsce zaczął ukazywać się w roku 2010.

ewentualnych zmian⁹, jakie zaszły w obrębie struktury gramatycznej poddanych analizie tekstów.

Badania frekwencyjne służą tu zatem określeniu stopnia podobieństwa (czy rozbieżności) między próbami tekstów uzyskanymi w wyniku ekscerpacji przeprowadzonej według jednakowych założeń metodologicznych¹⁰ i obejmują takie elementy, jak bogactwo słownictwa oraz relacje ilościowe w obrębie wybranych klas leksyki w odniesieniu do płaszczyzny gramatycznej badanych tekstów¹¹. Uzyskane wyniki omówione zostaną w kontekście roli ukształtowania tworzywa językowego jako narzędzia służącego zwiększaniu atrakcyjności i zrozumiałości tekstu, składających się – jako jeden z elementów – na popularność tych czasopism wśród dzieci.

Istotne dla podjętych badań jest to, iż wskazane tytuły prasowe są z założenia kierowane do określonej, pod względem wieku i płci, grupy odbiorców. Tak charakteryzuje pismo i jego grupę docelową wydawca na swojej stronie internetowej:

⁹ Zaobserwowane przekształcenia zdają się uwarunkowane potrzebą czy wręcz koniecznością dostosowywania języka przekazu medialnego do zmieniającego się bezustannie socjolektu młodych czytelników. Mają one, w założeniu wydawców, wpływać na wzrost atrakcyjności przekazu, na zainteresowanie nim, a w efekcie – na zwiększenie poziomu czytelności i – w tym wypadku głównie – sprzedaży. Priorytet ten realizowany jest tu przez wydawców, głównie jednak poprzez: po pierwsze – określoną tematykę tekstów (ściśle odniesienie do animowanych filmów z serii *My Little Pony. Przyjaźń to magia* (na ekranach od 2010 r.) i *My Little Pony. Equestria Girls* (od 2013 r.); po drugie – dołączanie do poszczególnych numerów omawianych czasopism zabawek-gadżetów silnie związanych z kucykowymi bohaterkami. Można by wręcz przyjąć, że to raczej czasopismo jest dodatkiem do gadżetu, i przesunąć cały produkt do segmentu zabawek, jednak pilotażowe badania ankietowe, przeprowadzone we wrześniu 2014 r. wśród dzieci klas 0 oraz 1-3 w jednej ze szkół w Łowiczu, wskazują, że – mimo iż zasadniczą motywacją do zakupu czasopisma „My Little Pony” jest na ogół dołączana zabawka – zdecydowana większość dzieci oczekuje od rodziców czy opiekunów zapoznania ich z treścią zamieszczanych w nim opowiadań oraz wspólnego rozwiązywania zagadek i innych zadań. W grupie dzieci starszych (badanie w klasach 4-6) gadżet stanowi element wzmocnienia, jednak zdecydowanie częściej decyzję o zakupie „MLP. Equestria Girls” uzasadnia się potrzebą samodzielnego (co wyraźnie podkreślano) przeczytania publikowanych w czasopiśmie tekstów – szczególnie, że film *Equestria Girls* nie był – w czasie, gdy przeprowadzono badanie – jeszcze rozpowszechniony w ogólnodostępnych mediach (premiera – 2013).

¹⁰ O kryteriach doboru materiału i zasadach jego gromadzenia zob. (Kurcz I. i in. 1975, s. 8; Lewandowska D. 2002).

¹¹ Opis wskazanych cech omawianych tekstów mógłby posłużyć do porównania uzyskanych w wyniku niniejszej analizy danych z tymi, które uznaje się za znamienne dla odmiany ustnej naszego języka, a także dla gatunków prasowych (tu: publicystyki), prozy artystycznej oraz języka polskiego w ogóle – zaznaczyć jednak należy, iż jedyne dostępne źródła mogące być podstawą takiego porównania (zob. Saloni Z. (red.) 1990) opierają się na materiale językowym gromadzonym w latach 60. XX wieku i pochodzącym z tekstów kierowanych do osób dorosłych. Zamierzeniem autorki jest stworzenie reprezentatywnego korpusu tekstów, których adresatami były lub są dzieci i młodzież (z uwzględnieniem zróżnicowania pokoleniowego nadawców/autorów tych tekstów), co umożliwiłoby pełniejsze wnioskowanie na temat specyfiki tekstów kierowanych do młodych odbiorców.

„Mój Kucyk Pony”¹²:

Miesięcznik dla wszystkich dziewczynek w wieku 4-6 lat kochających kucyki My Little Pony. Magazyn zawiera historyjki z przygodami bohaterek znane dzieciom z serialu TV, a także wiele atrakcyjnych zabaw i łamigłówek oraz gry, kolorowanki i kucykowy plakat.

Do każdego numeru dołączany jest PREZENT – zabawka od Kucyków! (Mój Kucyk Pony [online]).

„Mój Kucyk Pony – Equestria Girls”¹³:

Drogie miłośniczki kucyków! Wybierzcie się razem z Twilight do świata po drugiej stronie lustra! Oto specjalnie dla Was wyjątkowe wydanie magazynu „Mój Kucyk Pony”! Nowe czasopismo, adresowane do dziewczynek w wieku 5-9 lat¹⁴, poświęcone jest bohaterkom pełnometrażowego filmu „My Little Pony: Equestria Girls”, który pokochały fanki popularnych kucyków na całym świecie.

Twilight pod postacią nastolatki trafia do szkoły Canterlot High, gdzie spotyka dziewczyny do złudzenia przypominające jej przyjaciółki z Ponyville. Choć są zupełnie różne, razem tworzą zgraną, niezawodną paczkę i przekonują się, jak ważne w przyjaźni są szczerść, lojalność, uczciwość, poświęcenie i wzajemna pomoc. Dołączcie do nich, bawcie się wesoło i poznajcie magiczną moc przyjaźni!

W każdym numerze znajdziecie wyjątkowy prezent, komiks o przygodach dziewczyn, piękny dwustronny plakat oraz mnóstwo świetnej zabawy! (Mój Kucyk Pony – Equestria Girls [online]).

Już same zapowiedzi charakteryzujące omawiane tytuły prasowe wskazują na zróżnicowanie zakładanego odbiorcy – nie tylko bezpośrednim wskazaniem jego wieku (i płci), ale także sposobem ukształtowania wypowiedzi. Przede wszystkim uwagę zwraca bezpośredni zwrot do czytelnika w opisie EG, ujawniający przeświadczenie wydawców o samodzielności lub – co najmniej – większym poczuciu własnej indywidualności i dojrzałości sięgającego po EG odbiorcy. Tekst, o którym mowa, jest także dłuższy i – jak widać nawet po pobieżnej analizie – bardziej skomplikowany składniowo. Utrzymanie tego założenia i zróżnicowania formalnego można by się zatem spodziewać również w tekstach zawartych w samym czasopiśmie EG.

W celu zweryfikowania tej tezy, zgromadzony materiał poddano analizie morfo-syntaktycznej oraz statystycznej¹⁵. Jej efektem było m.in. uzyskanie list rango-

¹² Na okładce pisma: „My Little Pony”.

¹³ Na okładce pisma: „My Little Pony. Equestria Girls”.

¹⁴ Ze wspomnianych wcześniej badań pilotażowych wynika, że po EG sięgają także dziewczynki starsze – 10- i 11-letnie.

¹⁵ Wykorzystane w badaniu ciągi tekstowe poddano opracowaniu za pomocą programu do analizy statystycznej Wilbur (program typu freeware, dostępny w Internecie pod adresem: <<http://www.bg.univ.gda.pl/reference/>>).

wych leksemów, z uwzględnieniem ich podziału na poszczególne części mowy¹⁶. W wyniku porównania danych obejmujących procentowe zestawienia udziału jednostek tekstowych wszystkich klas gramatycznych w obu badanych próbach, okazało się, że tendencja wykazywana przez najczęstsze leksemy potwierdza się także częściowo w tekstach, zarówno bowiem w MLP, jak i EG największy zbiór – z pominięciem wyrazów gramatycznych, takich jak spójniki, przyimki i zaimki – stanowią rzeczowniki, następnie przymiotniki, czasowniki oraz przysłówki. Charakterystyka frekwencyjna struktury gramatycznej tekstów (na poziomie leksemów i jednostek tekstowych), oparta na ustaleniu proporcji pomiędzy wskazanymi wyżej częściami mowy, jest podstawą do wyznaczenia stopnia nominalności¹⁷ omawianych tekstów, będącej wynikiem określonego stosunku ilościowego rzeczowników do czasowników i przejawiającej się przewagą form rzeczownikowych w tekście¹⁸. Opozycja stylu nominalnego i werbalnego oparta jest na przeważającym udziale rzeczowników i przymiotników w pierwszym z nich, a czasowników i przysłówków (jako członów określających czasownik) – w drugim. Kondensacja treści w rzeczownikach, szczególnie odczasownikowych i odprzymiotnikowych, czyni wypowiedzi bardziej abstrakcyjnymi w stosunku do konkretniejszych wypowiedzi o większym udziale czasowników. Mamy tu zatem do czynienia z opozycjami: abstrakcyjny – konkretny oraz statyczny – dynamiczny. Bardziej abstrakcyjne i statyczne są więc teksty, w których przeważają rzeczowniki i przymiotniki, natomiast konkretnością i dynamicznością cechują się te o większej liczbie czasowników i ich przysłówkowych określeń (por. Kurkowska H., Skorupka S. 2001, s. 60-63).

Zawarte w tabeli dane pozwalają sformułować wniosek, iż wykorzystywane przez autorów (autora?) tekstów MLP i EG środki językowe, służące opisowi postaci i zdarzeń, opierają się na większym udziale form rzeczownikowych niż czasownikowych (szczególnie gdy weźmie się pod uwagę również słownictwo niezależne od autora, czyli nazwy własne), jednak werbalność analizowanych tekstów jest dość wyraźnie zaznaczona. Znaczna przewaga liczebna nomen nad leksemami werbalnymi wskazuje na większą różnorodność rzeczowników i większą powtarzalność tych samych czasowników w tekstach. Także udział przymiotników i przysłówków jest w słowniku wyraźnie różny (na korzyść tych pierwszych), choć już w tekście rozbieżności te nieco się zmniejszają, co pozwala wnioskować, iż

¹⁶ Podział na części mowy (a właściwie – na klasy gramatyczne) przyjęto za: A. Przepiórkowski (2006).

¹⁷ Stopień nominalności różnicuje odmiany języka polskiego i pozwala w przybliżeniu stwierdzić, która z nich stanowi bazę językową tekstu.

¹⁸ Przy czym pamiętać należy, że w języku polskim z reguły mamy do czynienia z dominacją form rzeczownikowych nad czasownikowymi. W związku z tym w badaniach mających na celu scharakteryzowanie pod tym względem jednego tekstu, odnosi się uzyskane wyniki do wyznaczonej dla danego stylu językowego przeciętnej wartości nominalizacji.

Tabela 1. Procentowy udział leksemów danej części mowy w słowniku próby MLP i EG oraz stopień pokrycia tekstów przez ich formy wyrazowe

części mowy	udział leksemów danej części mowy w słowniku (w %) ¹⁹		stopień pokrycia tekstu przez formy wyrazowe (w %)	
	MLP	EG	MLP	EG
RZECZOWNIKI	51 (30,2) ²⁰	52,1 (31,3)	28,7 (20,3)	30,2 (22,5)
PRZYMOTNIKI ²¹	10,8	11,7	11,5	13,1
CZASOWNIKI ²²	24,3	23,9	27	25,7
PRZYŚŁÓWKI	6,4	6,2	9,3	8,7

Źródło: oprac. własne, 13.09.2014.

stopień nominalizacji będzie w nich odpowiednio malał. Wartość wskaźnika nominalizacji oblicza się na dwa sposoby: ze stosunku liczby wszystkich form rzeczownikowych do liczby wszystkich form czasownikowych w tekście (dla MLP wynosi on 1,1, dla EG – 1,3) lub z uwzględnieniem w tym równaniu także liczby bezpośrednich określeń rzeczownika (przymiotników) i czasownika (przysłówek) (dla MLP – 1,2, dla EG – 1,4).

Obliczenie wartości wskaźnika nominalizacji potwierdziło przypuszczenia na temat bardziej nominalnego niż werbalnego stylu tekstów MLP i EG. Wyższe niż w MLP nasycenie tekstów EG formami rzeczownikowymi w stosunku do czasownikowych oznacza, że charakteryzują się one większą abstrakcyjnością i statycznością niż teksty MLP, które z kolei są bardziej konkretne i dynamiczne. W konsekwencji, wykazywana częstość jednostek werbalnych zbliża teksty MLP do odmiany ustnej polszczyzny, natomiast EG przesuwają ku stylowi tekstów pisanych (raczej publicystyki niż prozy artystycznej) ²³. Wydaje się, iż takie właściwości uzasadniają potrzebę czy wręcz konieczność formułowania w przypadku MLP wy-

¹⁹ Łącznie wartości podane w tej kolumnie nie stanowią sumy 100%, gdyż w tabeli nie uwzględniono wszystkich występujących w słowniku i tekście części mowy – nieistotnych z punktu widzenia prowadzonych w tym miejscu obliczeń.

²⁰ W nawiasach podana jest wartość obliczona dla rzeczowników pospolitych, czyli z wyłączeniem licznej (aczkolwiek mało zróżnicowanej) w badanych próbach grupy nazw własnych.

²¹ Klasa ta obejmuje także imiesłowy przymiotnikowe.

²² Klasa ta obejmuje także imiesłowy przysłówkowe.

²³ Rozróżnienie stylu nominalnego i werbalnego zależy od czynników wewnątrzstrukturalnych, składniowych, dlatego dodatkowo wprowadza się – oparte na motywacji pragmatycznej – rozróżnienie stylu nazywającego i wskazującego, czyli nazwowego i zaimkowego. Wybór rzeczownika lub zaimka zależy w dużym stopniu od warunków przekazu tekstu. Cechą ustnej odmiany języka byłaby nie tyle jej werbalność, ile zaimkowość. W wypadku analizowanych tekstów widać wyraźnie, iż – prawdopodobnie ze względu na konieczność zachowania czytelności treści dostosowanej poziomem do zakładanego odbiorcy – zastępowanie rzeczowników zaimkami stosowane jest tylko w oczywistych kontekstach, w mało skomplikowanych strukturach składniowych.

powiedzi utrzymanych w konwencji zbliżonej do tej, jaka dominuje w kontaktach językowych młodszego odbiorcy z otoczeniem, a w przypadku EG – założenie o określonym poziomie kompetencji komunikacyjnej nabytej (m.in. w toku edukacji) przez nieco starszego czytelnika.

Odpowiedzią na zakładany wzrost kompetencji komunikacyjnej odbiorcy może być także adekwatne wzbogacanie zasobu słownictwa tekstów. Wartość wskaźnika bogactwa leksykalnego tekstu wyznaczana jest przez stosunek długości słownika (liczby leksemów – W) do wielkości badanej próby (liczby form tekstowych – N). Wskaźnik ten charakteryzuje badane teksty pod względem różnorodności występujących w nich leksemów²⁴ i dla MLP wynosi w przybliżeniu 0,1, a dla EG – 0,13. Wartość wskaźnika bogactwa słownictwa dla poddawanych analizie tekstów jest zatem dość niska²⁵. Iloraz wielkości całej próby do długości jej słownika osiąga w MLP wartość, która przekracza stosunek 10:1, a w EG – 8:1. To pozwala stwierdzić w przybliżeniu, że średnio każde hasło słownika MLP zostało powtórzone dziesięciokrotnie w tekstach tej próby, a słownika EG – ośmiokrotnie. Dane te świadczą o niewielkim stopniu różnorodności leksyki w obu próbach, jednak z zauważalnym jej wzbogaceniem w EG.

W tym kontekście przyjrzenie się grupie słownictwa najczęstszego w porównywanych próbach pozwoliłoby na określenie, jakie jednostki leksykalne konstytuują badane teksty. Zagadnienie to omówione zostanie w osobnym artykule, jednak zaznaczyć tu należy, iż spodziewać można się w tym wypadku silnego uzależnienia repertuaru leksemów obecnych w obu pismach od prezentowanej przez nie tematyki oraz – jak już wspomniano – zakładanego (i tu bardzo prawdopodobne jest zróżnicowanie MLP i EG) zasobu leksykalnego, jakim operują potencjalni odbiorcy tych czasopism. W przypadku podjętej w niniejszym artykule analizy interesuje nas jednak bardziej frekwencja wyrazów gramatycznych – spójników, i przyimków, które – jak ujmuje to Jadwiga Sambor – *stanowią niezbędny kościec gramatyczny zdań* (2001, s. 509).

Odnosząc się do uzyskanych w tym zakresie danych, można zauważyć, że do najczęściej (o $f \geq 250$) występujących w MLP i EG spójników należą: *a, ale, bo, to/więc, że*. Najczęstszymi przyimkami są natomiast: *do, i, na, w, z*. Zwraca tu uwagę bardzo wysoka frekwencja silnie nacechowanego potocznością spójnika *bo* (całkowicie eliminującego tu *gdyż* i w większości – *ponieważ*) oraz – również charakterystyczne dla rejestru potocznego – częste zastępowanie *więc* leksemem *to*. Do punktów stycznych z ustną odmianą polszczyzny, ale także – choć w o połowę mniejszym stopniu – z publicystyką i prozą artystyczną – zaliczyć należy także po-

²⁴ Przy czym jego wartość zawierać się może w przedziale $0 < f \leq 1$. Im jest ona wyższa (bliższa 1), tym większa jest różnorodność leksemów, a co za tym idzie – bogactwo słownika tekstu.

²⁵ Potwierdzenie tego wniosku uzyskuje się, mierząc procentowy udział leksemów słownika w całości próby, z której został wygenerowany.

dobną liczebność konstrukcji zdaniowych ze spójnikiem *że*, dopełnień (wprowadzanych przymkami *w*, *na*, *do* i rozbudowujących grupy orzeczeń) oraz istotność gramatyczną wypowiedzeń zawierających spójnik *i*²⁶.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia, należy stwierdzić, iż w aspekcie zmian językowych najbardziej daje się zauważyć przechodzenie z bardziej werbalnego (ustnego) w MLP do silniej znominalizowanego (pisanego) w EG stylu kształtowania tekstów. Nieznaczne wzbogacenie zasobu leksykalnego EG wskazuje na podążanie autorów za zakładanym rozwojem językowym potencjalnych odbiorców czy może wręcz na potrzebę stymulowania go. Jak wspomniano, bogactwo, a także oryginalność, stosowanego słownictwa są tu silnie uzależnione od tematyki zamieszczanych w obu czasopismach tekstów²⁷. Zwraca jednak uwagę podejmowanie próby zwiększenia stopnia skomplikowania struktur składniowych zdań budujących opisy zdarzeń w EG. Nie są to jednak – w stosunku do MLP – zmiany radykalne. Przejawiają się one w zasadzie jedynie zwiększeniem liczebności jednostek językowych budujących poszczególne wypowiedzenia oraz zwiększeniem z 2 do 3 średniej liczby zdań składowych w zdaniach wielokrotnie złożonych.

Owo – mimo wszystko – niewielkie zróżnicowanie języka MLP i EG na płaszczyźnie gramatycznej da się jednak uzasadnić faktem, iż MLP jest czasopismem skierowanym do odbiorców bardzo rzadko samodzielnie czytających teksty. Mamy tu zatem w większości do czynienia z odbiorem zapośredniczonym, niejako poprzez medium osoby sprawniej posługującej się językiem polskim, od której młody czytelnik spodziewa się wypowiedzi o ukształtowaniu zgodnym z tym, jakie charakteryzuje dominującą część tekstów pojawiających się w ich codziennych kontaktach mownych. Z kolei struktura gramatyczna EG w zasadzie utrzymuje wyznaczony w MLP poziom skomplikowania głównie z uwagi na przejście pierwszej grupy (najwcześniejszych) czytelników MLP do etapu pozwalającego im na bezpośredni odbiór tekstów w efekcie samodzielnego, ale często jeszcze nie w pełni sprawnego, czytania²⁸.

W przedstawionych wyżej językowych działaniach autorów i redaktorów tekstów²⁹ da się zauważyć wyraźne dążenie wydawców czasopisma „MLP. Equestria Girls” do utrzymania zdobytego dzięki MLP odbiorcy, który zaczął stopniowo wyrastać z formuły prezentowania świata przedstawionego w „My Little Pony”.

²⁶ Na podstawie danych opracowanych w zestawieniu (Saloni Z. 1990).

²⁷ Przekłada się ona także w obu omawianych tekstach na uwarunkowaną kontekstowo znaczącą liczebność form żeńskich oraz ograniczony – również kontekstem – repertuar jednostek nazywających poszczególne elementy obrazowanej rzeczywistości świata przedstawionego.

²⁸ Ponadto odbiorcami EG są także dzieci młodsze – czytelnicy MLP.

²⁹ Na uwagę trzeba mieć jednak również wszystkie inne działania, przebiegające zarówno na płaszczyźnie językowej (w zakresie np. ukształtowania leksykalnego), jak i na – wyznaczających i kształtujących ją – płaszczyznach: psychologicznej, socjologicznej czy kulturowej (przejawiających się w takim, a nie innym ujmowaniu pewnych zjawisk, relacji międzyosobowych, ról społecznych itp.).

Kontynuację przygód kucyków, skierowaną do dorastających czytelniczek, oparto na swoistej metaforze przejścia-inicjacji z wykorzystaniem motywu lustra-portalu oddzielającego dwa różne, a jednak spójne światy. Przeniesienie bohaterek do szkolnej rzeczywistości jest bezpośrednim odwołaniem do realnej zmiany, jaka przypadła w udziale większości fanek kucykowych opowieści. To właśnie ta zmiana pociągnęła za sobą także zasadnicze i – często – radykalne przeobrażenia młodych czytelniczek (analogią jest przemiana kucyka Twilight Sparkle w dziewczynkę) m.in. także w aspekcie ich rozwoju językowego i posiadanej przez nie świadomości językowej. Na te właśnie rzeczywiste przeobrażenia zareagowali m.in. w opisanym w niniejszym artykule sposób wydawcy i autorzy MLP i EG. Szczegółowych danych, będących istotnym uzupełnieniem przedstawionych wniosków na temat przekształceń w obrębie języka tekstów „MLP. Equestria Girls” w stosunku do „My Little Pony”³⁰, dostarczyć może analiza kwantytatywna leksyki z różnych kategorii stylistycznych (m.in. potoczizmów, słownictwa socjolektalnego, emocjonalizmów), a także frazeologizmów czy tzw. słów sztandarowych i symboli kolektywnych, która stanowić będzie podstawę odrębnego opracowania.

Bibliografia

- Bugajski M. (2007), *Język w komunikowaniu*, Warszawa, Wydaw. Naukowe PWN, Rozdział 20, *Przeobrażenia języka*, s. 306-331
- Chaciński B. (2003), *Wypasiony słownik najmłodszej polszczyzny*, Kraków, Spół. Inst. Wydaw. „Znak”, ISBN 83-2400-369-X
- Chaciński B. (2005), *Wyczesany słownik najmłodszej polszczyzny*, Kraków, Spół. Inst. Wydaw. „Znak”, ISBN 83-2400-544-7
- Czarnecka K., Zgólkowa H. (1991), *Słownik gwary uczniowskiej*, Poznań, Kantor Wydaw. SAWW, ISBN 83-8506-658-6
- Czeszewski M. (2001), *Słownik slangu młodzieżowego*, Piła, Wydaw. „Ekolog”, ISBN 83-9092-027-1
- Derwojedowa M., Karaś H., Kopcińska D. (red.) (2005), *Język polski. Kompendium*, Warszawa, Wydaw. „Świat Książki”, ISBN 83-7391-251-7
- Dryżałowska G. (1997), *Rozwój językowy dziecka z uszkodzonym słuchem a integracja edukacyjna*, Warszawa, Wydaw. Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 978-83-2350-266-1
- Grabias S. (1991), *Pojęcie sprawności językowej*, „Socjolingwistyka”, nr 11, s. 47-56

³⁰ Ciekawe i wzbogacające wydaje się także ewentualne zestawienie uzyskanych wyników z danymi zgromadzonymi na podstawie analizy tekstu książki: G. M. Berrow (2013), *My Little Pony. Equestria Girls: Po tamtej stronie lustra*, Warszawa.

- Grabias S. (red.) (1994), *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin, Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, ISBN 83-2271-039-9
- Grzegorzczkowska R. (1990), *Język a kultura*, t. 4, Wrocław, Wydaw. Uniwersytetu Wrocławskiego, Rozdział 2, *Problem funkcji języka i tekstu w świetle teorii aktów mowy*, s. 11-28
- Hammerl R., Sambor J. (1998), *Statystyka dla językoznawców*, Warszawa, Wydaw. Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 83-2300-202-9
- Kaczmarek L., Skubalanka T., Grabias S. (1994), *Słownik gwary studenckiej*, Lublin, Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, ISBN 83-2270-627-8
- Kasperczak M. [i in.] (2004), *Nowy słownik gwary uczniowskiej*, Łódź, Wydaw. „Europa”, ISBN 83-8896-271-X
- Konopnicka I. (2011), *Wspieranie edukacji czytelniczej dzieci w młodszym wieku szkolnym* [w:] Siwek H., Bereźnicka M. (red.), *System integralny w edukacji dziecka. Konteksty i konsekwencje zmian*, Warszawa, Wydaw. „Comandor”, s. 183-192
- Kowalski T. (1998), *Media i pieniądze*, Warszawa, Wydaw. „Tex”, ISBN 83-9091-940-0
- Kurkowska H., Skorupka S. (2001), *Stylistyka polska. Zarys*, Warszawa, Wydaw. Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 83-01-13559-X
- Kurcz I. [i in.] (1975), *Słownictwo współczesnego języka polskiego*, t. 2, Warszawa, Wydaw. IJP PAN
- Lewandowska D. (2002), *Zmiany frekwencji rzeczowników w tekstach informacji prasowych z lat 1963-2002* [w:] Dobaczewski A. (red.), *Studia nad współczesną polszczyzną. Gramatyka, semantyka, pragmatyka*, Toruń, Wydaw. Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, s. 267-282
- Lewandowska-Jaros D. (2009), *Zmiany frekwencji wyrazów w informacjach prasowych (na podstawie Słownika frekwencyjnego polszczyzny współczesnej i badań własnych)*, Warszawa, [niepublikowana rozprawa doktorska]
- Lewandowska-Jaros D. (2014), *O tym, co złe i niegrzeczne, i co najlepiej w mediach się sprzedaje* [w:] Bloch J., Lewandowska-Jaros D., Pawelec R. (red. nauk.), *Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą. Język, działanie, kultura*, Warszawa, Wydaw. WDiNP UW, s. 185-206
- Miejski słownik slangu i mowy potocznej* [online], [dostęp: 22.09.2014], dostępny w Internecie: <<http://www.miejski.pl>>
- Mój Kucyk Pony* [online], [dostęp: 02.09.2014], dostępny w Internecie: <http://www.egmont.pl/pl/czasopisma/nasze_czasopisma/art12.html>
- Mój Kucyk Pony – Equestria Girls* [online], [dostęp: 02.09.2014], dostępny w Internecie: <http://www.egmont.pl/pl/czasopisma/nasze_czasopisma/art111.html>
- Mrózek R. (red.) (2000), *Język w przestrzeni edukacyjnej*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach”, nr 1840, Katowice, Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego
- Łobos A. (2003), *Język czasopism i programów telewizyjnych dla dzieci*, Katowice, Wydaw. Uniwersytetu Śląskiego, ISBN 83-2261-265-6

- Przepiórkowski A. (2006), *Korpus IPI PAN. Wersja wstępna*, Warszawa, IPI PAN, ISBN 83-9109-488-X
- Przetacznik-Gierowska M., Makiełło-Jarża G. (1992), *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, Warszawa, Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, ISBN 83-0202-270-5
- Sambor J. (2001), *Język polski w świetle statystyki* [w:] Bartmiński J. (red. nauk.), *Współczesny język polski*, Lublin, Wydaw. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 503-526
- Saloni Z. (red.) (1990), *Słownik frekwencyjny polszczyzny współczesnej*, Warszawa, Wydaw. Polskiej Akademii Nauk
- Sieradzka-Mruk A. (2003), *Odbiorca jako czynnik kształtujący wypowiedź (na przykładzie kazań dla dzieci)*, Kraków, Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, ISBN 83-8873-726-0
- Smółkowa T. (2001), *Neologizmy we współczesnej leksyce polskiej*, Kraków, Wydaw. IJP PAN, ISBN 83-8886-600-1
- Szurmiński Ł. (red.) (2010), *Media a rok 1989. Obraz przemian i nowe zjawiska na rynku*, Warszawa, Oficyna Wydaw. ASPRA-JR, ISBN 978-83-7545-218-1
- Vasta R., Haith M. M., Miller S. A. (1995), *Psychologia dziecka*, Warszawa, Wydaw. Szkolne i Pedagogiczne, ISBN 83-0208-927-3
- Zgółkowska H. (1991), *Specyfika języka młodzieżowego w świadomości uczniów*, „Socjolingwistyka”, nr 11, s. 99-108

Abstrakt

W artykule poruszono zagadnienie wpływu ukształtowania językowego czasopism dla dzieci i młodzieży na ich odbiór czytelniczy. Przybliżono wyniki kwantytatywnej analizy konfrontatywnej struktur gramatycznych tekstów (w tym: stopnia ich nominalizacji i bogactwa słownictwa) z miesięcznika „My Little Pony” oraz z będącego jego kontynuacją i rozwinięciem – „My Little Pony. Equestria Girls”. Wskazano zmiany w tym zakresie, wynikające z konieczności dostosowywania języka publikowanych tekstów do poziomu kompetencji językowych potencjalnych odbiorców oraz utrzymania pozycji tych czasopism na rynku.

Abstract

The article addresses the issue of the impact of the formation of language magazines for children and young people at their reception and reading. Brought closer to the results of a quantitative analysis of grammatical texts (including their degree of nominalization and wealth of vocabulary) of the monthly “My Little Pony” and its successor and development – “My Little Pony. Equestria Girls”. Indicated changes in this area, resulting from the need to adapt the language of the text to the level of linguistic competence of potential customers and maintain position of these magazines in the media market.